

Міністерство освіти і науки України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
Департамент освіти Харківської міської ради
Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради
Департамент у справах сім'ї, молоді та спорту Харківської міської ради
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Міжнародна асоціація миротворців ООН «Солдати миру» AISP/SPIA
Національне відділення Міжнародної асоціації миротворців ООН
«Солдати миру» AISP/SPIA, Чеське відділення
Віденське відділення Національної асоціації миротворців Австрії
Національна чеська ветеранська організація «Чеський легіонер»
«Подорож заради миру», Норвегія
ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій
та інвалідів війни»
ГО «Окремий науково-освітній центр Українського козацтва
імені Г.С. Сковороди»

МИР. БЕЗПЕКА. ОСВІТА.

*Матеріали круглого столу за міжнародною участю,
присвяченого Дню українських миротворців
та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН
(15 липня 2022 року)*

м. Харків

УДК 37.014.24+327.7+327.83](063)

М63

Головний редактор: БОЙЧУК Юрій – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

Редакційна колегія:

БЕРЕЖНА Світлана – доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної і міжнародної діяльності ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БОРИСЕНКО Наталія – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-виховної роботи ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

БОНДАРЕНКО Софія – помічник Координатора міжнародних програм «Школа миру» та «Юний миротворець», учитель історії Харківської гімназії №55;

ДРОШЕНКО Олександр – міський голова правління ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій та інвалідів війни»;

ЗЕЛЕНСЬКА Людмила – доктор педагогічних наук, професор, в.о. декана факультету історії і права ХНПУ імені Г. С. Сковороди;

ЛУК'ЯНОВА Лариса – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, директор Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Голова наглядової Ради ХНПУ імені Г.С. Сковороди;

САМОЙЛОВ Сергій – обласний голова правління ГО «Об'єднання миротворців ООН, учасників міжнародних операцій та інвалідів війни», Координатор Міжнародних програм «Школа миру» та «Юний миротворець»;

ЧЕРНІКОВА Інна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії України ХНПУ імені Г. С. Сковороди.

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
(протокол № 10 від 19 жовтня 2022 року).*

Мир. Безпека. Освіта: Матеріали круглого столу за міжнародною участю, присвяченого Дню українських миротворців та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН, Харків, 15 лип. 2022 р. / Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди ; [редкол.: Ю. Д. Бойчук (голов. ред.) та ін.]. – Харків, 2022. – 60 с.

У збірнику відображено тези учасників круглого столу за міжнародною участю, присвяченого Дню українських миротворців та 30-й річниці участі України в миротворчих місіях ООН. Акцентовано увагу на теоретичних і практичних напрацюваннях учасників щодо реалізації програм співробітництва закладів освіти з громадськими та міжнародними організаціями у сфері міжкультурної та громадянської освіти; програм «Школа миру», «Юний миротворець». Накреслено перспективні напрями розширення взаємодії громадських організацій, закладів освіти, ветеранських структур, міжнародних організацій та органів міської влади з питань гуманітарно-культурного співробітництва.

Матеріали стануть у пригоді науковцям, учителям, докторантам, аспірантам, викладачам закладів вищої освіти, практичним працівникам у галузі освіти.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2022

ЗМІСТ

Анна Боярська-Хоменко

РЕАЛІЗАЦІЯ «ПЕДАГОГКИ МИРУ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ.....6

Вікторія Ворожбит-Горбатюк

ОРТОБІОТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК РЕСУРС СТАБІЛЬНОСТІ ОСВІТЯН У ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ.....9

Олександр Дорошенко

ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ ХАРКІВСЬКОГО ДОСВІДУ ЩОДО СТВОРЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ ТА ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ОБ'ЄДНАНЬ, ЗОКРЕМА МІЖНАРОДНИХ, ВЗАЄМОДІЇ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ДЕРЖАВНИМИ ТА ГРОМАДСЬКИМИ СТРУКТУРАМИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ, ВІДНОВЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ, НАКОПИЧУВАННЯ, АНАЛІЗУ І ПЕРЕДАЧІЗДОБУТОГО ДОСВІДУ.....13

Дар'я Єлісеєнко, Ірина Боса

МИРОТВОРЧИСТЬ - ДІЄВА ФОРМА НАЦІОНАЛЬНО - ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ПРОГРАМ «ШКОЛА МИРУ» ТА «ЮНІ МИРОТВОРЦІ» У М. ХАРКОВІ.....16

Людмила Зеленська

ДЕКЛАРАЦІЯ МИРУ І ПРИПИНЕННЯ ВІЙНИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ І НАЦІОНАЛЬНИЙ ВИМІР.....20

Поліна Короваєнко

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТИ У ХНПУ ІМ. Г.С. СКОВОРОДИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО СВІДОМИХ ВЧИТЕЛІВ.....22

Марія Култаєва

PHILOSOPHY OF PEACE, ITS SEMANTICS AND METAPHORS.....24

Володимир Марченко

МИРОТВОРЧІ ОПЕРАЦІЇ ООН УКРАЇНИ: ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ.....28

Сергій Самойлов

ДІЯЛЬНИСНИЙ АСПЕКТ УЧАСТІ ХАРКІВ'ЯН, ЧЛЕНІВ ГО «ОБ'ЄДНАННЯ МИРОТВОРЦІВ ООН, УЧАСНИКІВ МІЖНАРОДНИХ ОПЕРАЦІЙ ТА ІНВАЛІДІВ ВІЙНИ» В ЗАХОДАХ ЩОДО ДОПОМОГИ ЦИВІЛЬНОМУ НАСЕЛЕННЮ В УМОВАХ ЗНАХОДЖЕННЯ ХАРКОВА В ЗОНІ ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ.....32

Вікторія Ворожбіт-Горбатюк
Viktoriia Vorozhbit-Horbatiuk
доктор педагогічних наук, професор,
професорка кафедри освітології та
інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди
gorbatykvv@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5138-9226>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7213418>

ОРТОБІОТИЧНИЙ ПІДХІД ЯК РЕСУРС СТАБІЛЬНОСТІ ОСВІТЯН У ХАРКІВСЬКОМУ РЕГІОНІ

У статті формування ортобіотичного середовища розкрито описано так: оперативне опанування технологіями самозбереження здоров'я і життєвого оптимізму окремих соціальних груп (учнів, батьків, педагогів). Поточним результатом ортобіотичного підходу визначено психологічне благополуччя, стабільний статус психологічного здоров'я людини. Охарактеризовано загальну тенденції усіх комунікацій в системі «заклад освіти – здобувачі – представники громади».

Ключові слова: *освіта, наука, людина, мир, благополуччя, педагог.*

In the article, the formation of an orthobiotic environment is described in detail as follows: operational mastery of technologies for self-preservation of health and vital optimism of certain social groups (students, parents, teachers). The current result of the orthobiotic approach is determined to be psychological well-being, a stable state of psychological health of a person. The general trends of all communications in the «educational institution - applicants - community representatives» system have been characterized.

Key words: *education, science, man, peace, well-being, teacher.*

Внаслідок жорстокої агресії з боку північного сусіда Україна з 24 лютого 2022 року у вогні. Упровадження воєнного стану відобразилося на усіх ланках життєтворчості Харківського регіону, який став форпостом у цей час. Освітянська та академічна спільнота в складних умовах в нашому регіоні виступає на захисті цілісності держави, щиро служить збереженню стабільності у галузі забезпечення права українців здобути освіту навіть в у місцях, які перебувають на лінії вогню. Безсумнівно, стабільність прогресу і розвитку людини є основою усіх комунікаційних стратегій на рівнях – світовому, національному, регіональному, міжособистісному.

Варто наголосити, наскрізна лінія НУШ «Здоров'я і безпека» [1] в нормативному полі витлумачується з позицій явища ортобіозу. Принципи, практично спрямований аспект цього підходу дає цінні дороговкази для формування відкритого, безпечного, дружнього до дитини середовища у закладі освіти. Учителі Харківського регіону в складних умовах опановують

технології самозбереження здоров'я і життєвого оптимізму [2]. Важливим напрямом їхньої роботи стало вивчення тенденцій, яким варто приділити увагу у роботі з дітьми під час опосередкованих цифровими сервісами і застосунками навчальних взаємодій.

Звернемо увагу, наскрізна лінія НУШ «Здоров'я і безпека» передбачає становлення учня як емоційно стійкого члена суспільства, здатного вести здоровий спосіб життя і формувати навколо себе безпечне життєве середовище [1]. Інтегральна компонента «Здоров'я, безпека та добробут» (5–6 класи) реалізує завдання соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти [там само].

Реалізація наскрізних ліній відбувається у процесі організації навчального середовища, забезпечення високого фахового рівня викладання навчальних предметів за вибором; роботою в проєктах, організацію дозвілля та додаткових освітніх послуг.

Технологія самозбереження здоров'я і життєвого оптимізму в умовах воєнного стану, безумовно, трансформується. На перший план виступає:

- доступні канали інформації про позитивний життєвий досвід підвищення адаптаційних можливостей організму,
- включення внутрішніх резервів самої людини і залучення джерел і ресурсів іззовні,
- використання широкого арсеналу активних методів навчання, співпраці, зворотного зв'язку,
- персоналізацію навчання.

Якщо побіжно, то суть ортобіоз полягає в потребі і можливості вивчення людиною себе, щоб жити повним життям, насиченим прогресивно приємними подіями. Серед зачинателів цієї теорії і вчення варто вказати Іллю Мечникова і його науку «Догляду за власною персоною», Джона Леббок а і книгу «Успіхи та радощі життя».

В основі ортобіозу, на наш погляд, індивідуальний підхід і умови для організму. У наш час важливо, як ніколи уміти себе слухати, чути і слухатися, відчувати і розуміти свої потреби і своєчасно задовольняти їх. Потужним ресурсом ортобіотичного підходу є осмислене людиною благо, сумісне з благом інших людей: уміння радіти. Саме на це було спрямовано увагу педагогів Харківщини у найважчі часи. Через професійні спільноти, соціальні мережі освітяни усіх рівнів підтримували і продовжують стабілізувати це уміння у дітей, молоді, батьків учнів.

Поточним результатом ортобіотичного підходу є психологічне благополуччя, стабільний статус психологічного здоров'я людини. Це ключова мета усіх комунікацій в системі «заклад освіти – здобувачі – представники громади».

Формування ортобіотичного середовища у закладі освіти передбачає оперативне опанування технологіями самозбереження здоров'я і життєвого оптимізму окремих соціальних груп (учнів, батьків, педагогів). З-поміж результативних варто виокремити метод конкретної ситуації, метод інциденту, кейс-метод, кооперативний метод, методи емпатії, ага-фект [3]. Вартими уваги є когнітивні методи на основі синтезу знань фізичної культури, валеології,

біології, технології та інших навчальних предметів, усунення впливу факторів, що негативно впливають на здоров'я учнів і підтримання факторів, сприятливих для здоров'я, опанування культури навчальної праці, раціонального режиму харчування, сну і відпочинку; організації індивідуально доцільного режиму рухової активності дітей.

Копінг-стратегії дають потужний інструментарій дидактичного значення конкретної ситуації, методу інциденту, кооперативного і методу емпатії.

Самозбереження і життєвий оптимізм навіть у складних умовах упродовженого воєнного стану передбачає:

1) жити приємним життям, яке дозволяє отримувати високий рівень позитивних емоцій і задоволення;

2) жити хорошим життям, бути постійно поглиненим цікавими подіями, схильність до відчуття потоку;

3) жити осмисленим життям.

Тенденції, яким варто приділити увагу, з досвіду освітян Харківського регіону, які на собі відчувають жорстокість і багатошаровість нинішнього воєнного конфлікту. Так, в полі уваги перебувають рефлексивні здібності здобувачів освіти: соціальна сміливість, наполегливість, нормативність поведінки в ситуаціях ризику, пов'язаних із сигналами «Повітряна тривога».

Для дітей молодшого шкільного віку типовими важкими ситуаціями є: нездатність впоратися з навчальним навантаженням, неможливість відповідати очікуванням сім'ї, вороже ставлення батьків/педагогів, зміна колективу. Освітняни нашого регіону разом із батьками учнів відпрацьовують поведінкові стратегії невразливості, когнітивної стратегії експресії (фантазія, молитва, творчість), розвиток комунікативних умінь.

У роботі з підлітками акцент робиться на розвиток соціальних умінь «Я можу», вдумлива підтримка високої самооцінки якості життя, збереження відносин. Доречними в нинішніх умовах стали «порівняння, що йдуть вгору», «Я в минулому» і «Я зараз».

Для саморозвитку освітяни Харківщини зорієнтовують колег на повноту життя, власну користь, наявність психологічного майбутнього, яке дозволяє особистості вийти на нові мотиви свого життя, збереження автономності, здатність контролювати події, що відбуваються, і робити висновки.

Як бачимо, потенціал ортобіотичного підходу значний. Він має розвивальний концепт (зміна мотивації до персонально і соціально значимої безпечної діяльності); інтеграційний (взаємодія всіх соціальних інституцій), управлінський (оптимізація умов комунікування підлітків); захисний (створення ситуацій співчуття, співпереживання, взаєморозуміння); компенсуючий (безпечно творче самовираження і самореалізація потенцій); комунікативний (позитивний емоційний фон усіх контактів і взаємодій із підлітками); корекційний (корегувальні прийоми конструктивних взаємодій підлітків з ризиковою поведінкою).

Список використаних джерел:

1. Нова українська школа (2022). URL : <https://mon.gov.ua/>
2. Ворожбіт-Горбатюк В. Вебінар «Ортобіотичний підхід в реалізації наскрізної змістової лінії НУШ 'Здоров'я і безпека' в умовах воєнного стану» (2022). Режим відкритого доступу до відео (30-та – 60-та хвилина) : <https://youtu.be/IDqRuq8s6PI>
3. Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д. Технології розвитку критичного мислення учнів. Наук. ред., передм. О. І. Пометун. К. : Вид-во «Плеяди», 2006. 220 С. 3.